

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

№12

2025
dekabr

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari

08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[™]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX
COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 378 sahifa.
2025-yil, dekabr

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

RASMIY RIVOJLANISH YORDAMI (OFFICIAL DEVELOPMENT ASSISTANCE, ODA) ORQALI O'ZBEKISTONDA DAVLAT MOLIYASINI BOSHQARISH (PUBLIC FINANCIAL MANAGEMENT, PFM) TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	24
<i>Pulatov Dilshod Haqberdiyevich, Ulug'ova Maftunabonu To'liqinova</i>	
INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN LEADING WHEAT-PRODUCING COUNTRIES.....	28
<i>Turayeva Gulizahro</i>	
BLOKCHEYN TIZIMLARI UCHUN XESH FUNKSIYALARNI TANLASH MEZONLARI VA SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI TAHLILI	32
<i>Abduraximov Baxtiyor, Allanov Orif, Turdibekov Baxtiyor</i>	
RIVOJLANGAN DAVLATLAR TAJRIBASI ASOSIDA KICHIK KORXONALARDA ISHLAB CHIQARISHNI SAMARALI TASHKIL ETISH MODELLARI: NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA	39
<i>Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li</i>	
ISSIQLIK AKKUMULYATORINING RAZRYADLANISH JARAYONIDA SUYUQLIK QATLAMLARIDA HARORAT TAQSIMLANISHINING BIR O'LCHOVLI MODEL	43
<i>B.A. Hikmatov, M.S. Mirzayev</i>	
ISLOM MOLIYASI TAMOIYILLARI ASOSIDA YASHIL LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISH IMKONIYATLARI.....	49
<i>Safarova Nasiba Gulmurod qizi</i>	
ПРИМЕНЕНИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫХ СИСТЕМ В ОБУЧЕНИИ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО ИНФОРМАЦИОННЫМ ТЕХНОЛОГИЯМ.....	54
<i>Даниярова Улбосын Куатбаевна</i>	
YANGI TURDAGI IKKI QATLAMLI TRIKOTAJ TO'QIMALARI KO'RSATKICHLARINI KOMPLEKS BAHOLASH	58
<i>Ergasheva Rashida Abdug'aniyevna</i>	
HALQALI YIGIRISH MASHINASIDA BURAM UCHBURCHAGINING IP UZILISHIGA BOG'LIQLIGINI TADQIQI.....	62
<i>Soliyev Azizbek Kamoldinovich</i>	
НОВЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ТУРИЗМА 2030: СТРАТЕГИЧЕСКИЕ ОРИЕНТИРЫ И РЕКОМЕНДАЦИИ ДЛЯ УЗБЕКИСТАНА	69
<i>Голышева Елена Вячеславовна</i>	
STRATEGIK JARAYONNING MODELLARI	76
<i>Musayeva Dilnoza Dilshatovna</i>	
МАТЕМАТИЧЕСКИЕ МОДЕЛИ ОЦЕНКИ СТОИМОСТИ КВАРТИР В МНОГОЭТАЖНЫХ ДОМАХ.....	81
<i>Уринов Адхамжон Акбарович</i>	
MATERIALLARNI MURAKKAB YASSI TRAEKTORIYALAR BO'YICHA DEFORMASIYALANTIRISHDA PLASTIK DEFORMASIYALANISH JARAYONLARI	88
<i>A.Xakimov, X.Xakimov</i>	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN LOYIHALARNI ISLOM MOLIYA INSTRUMENTLARI ORQALI MOLIYALASHTIRISH YO'LLARI.....	95
<i>Xaitov Shaxzod Sharipboyevich</i>	
SANOAT KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH CHORA-TADBIRLARINING KETMA KETLIGI	102
<i>Xusanova Maloxat Mengnorovna</i>	
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA LOGISTIKA XARAJATLARI TAHLILI	107
<i>Saidova Kamola Xoshimovna</i>	

OZIQ-OVQAT SANOATINI IQTISODIY RIVOJLANTIRISHDA EKOLOGIK MUAMMOLAR VA ULARNI YECHISHNING METODOLOGIK YONDASHUVLARI	111
Tleuv Niyetulla Raxmanovich	
YUQORI MUSTAHKAM KOMPOZIT ARMATURALARDAN FOYDALANILGAN TEMIRBETON KONSTRUKSIYALARINING YUK KO'TARUVCHANLIGI VA UZOQ MUDDATLI DEFORMATSIYALARINI BAHOLASH	114
Mamajanova Odina Alisher qizi	
KORXONALARDA DAROMADLILIK KO'RSATKICHLARINI BAHOLASHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI	119
Farog'at Xo'jabekova, Eshankulova Nafisa Komiljon qizi	
TEMIR YO'L INFRATUZILMASIDA YASHIL IQTISODIYOT TAMOYILLARINI QO'LLASH: CSR, ESG VA PRI ASOSIDA BARQAROR RIVOJLANISH STRATEGIYASINI SHAKLLANTIRISH	124
Abduraxmanova Muqaddas Toxtasinovna	
THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN OPTIMIZING MARKETING AND EDUCATIONAL PROCESSES IN HIGHER EDUCATION	128
Sadikov Shoxrux Shuhratovich	
BANK FAOLIYATIDA "YASHIL" MOLIYAVIY VOSITALARDAN FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	133
Abduraxmonov Alimardon Sodiq o'g'li	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN LOYIHALARNI ISLOM MOLIYA INSTRUMENTLARI ORQALI MOLIYALASHTIRISH YO'LLARI	139
Xaitov Shaxzod Sharipboyevich	
BOSHQARUV PSIXOLOGIYASIGA DOIR MUAMMOLARNI BARTARAF ETISHNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI	145
Aripov Oybek Abdullayevich	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA INNOVATSIYALARNI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARALARI	150
Karimov Nodirbek	
УТИЛИЗАЦИЯ ПОБОЧНЫХ ПРОДУКТОВ ПЕРЕРАБОТКИ ХЛОПКА ДЛЯ СИНТЕЗА АНТИКОРРОЗИОННЫХ КОМПОЗИЦИОННЫХ ПОКРЫТИЙ.....	155
Ситмуратов Тулкинбек Сабирбаевич, Баходиров Худайберган Баходир угли	
SANOAT KORXONALARIDA MOLIYAVIY BARQARORLIKNI TA'MINLASHNING METODOLOGIK ASOSLARI.....	163
Ergashev Muhibbek Aslam o'g'li	
O'ZBEKISTON TO'QIMACHILIK SANOATIDA XORIJIY INVESTITSİYALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	168
Nazarova A.N.	
АВТОМАТИЗИРОВАННАЯ СИСТЕМА РАСЧЁТА ПОКАЗАТЕЛЕЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ СОТРУДНИКОВ ОРГАНИЗАЦИИ	172
Шухратов Мамуржон Шухрат угли	
BLOCKCHIAN, IOT (INTERNET OF THINGS) NING IQTISODIY SOHALARDA QO'LLANISHI	178
Avazov Ergash Xidirberdiyevich	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSİYALARNI MOLIYAVIY BOSHQARISHNING JORIY HOLATI VA EKONOMETRIK TAHLILLAR ASOSIDA KELGUSI YILLAR PROGNOZI.....	182
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	
QISHLOQ XO'JALIGI KLASSTERLARI MOLIYAVIY HOLATINING NAZARIY JIHATLARI	190
Dildora Yuldasheva	
TURIZM SOHASIDA TRANSPORT XIZMATLARINING HOLATI	194
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
MAHALLA BUDJETI VA SOLIQLARNING YIG'ILUVCHANLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	200
Abdullayev Zafarbek Safibullayevich	

BUDJET TASHKILOTLARIDA QURILISH-TA'MIRLASH XARAJATLARI HISOBINING USLUBIY JIHATLARI.....	206
Azizova Zilola Lochinovna	
KOSHI – BUNYAKOVSKIY – SHVARS INTEGRAL TENGSIZLIGI VA UNING IQTISODIYOTDAGI ROLI.....	212
Saipnazarov Shaylovbek Aktamovich	
ИНТЕГРАЦИЯ ПРИНЦИПОВ ЦИРКУЛЯРНОЙ ЭКОНОМИКИ В АГРОПРОДОВОЛЬСТВЕННЫЙ СЕКТОР УЗБЕКИСТАНА: ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ, ПЕРЕРАБОТКА БИОМАССЫ И СТРАТЕГИИ СОКРАЩЕНИЯ ПОСТУБОРОЧНЫХ ПОТЕРЬ	219
Эгамбердиев Хумоюн Хамрокулович	
HOVUZ BALIQCHILIGI XO'JALIKLARIDA REJALASHTIRISHNING MUDDATLARI VA BOSQICHLARI	227
Dosmuratova Shaxista Kengashovna, Menglikulov Bakhtiyor Yusupovich	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA KICHIK BIZNESNI QO'LLAB-QUVVATLASH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	233
Ergashev Jamshid Jamoliddinovich	
KON-METALLURGIYA KORXONALARINING KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMIDA KPINING O'RNI VA AHAMIYATI.....	237
Ergashov Botirjon Ergashovich	
SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	245
Ahmadjanov Ilyosbek	
ACCELERATING SOCIOECONOMIC DEVELOPMENT IN RURAL AREAS THROUGH DIGITAL TECHNOLOGIES: A COMPREHENSIVE ANALYSIS	250
O.Q. Xudayberdiyeva, Z.B. Negmatullayeva	
ISSIQXONALARDAN FOYDALANISHNING OZIY-OVQAT XAVFSIZLIGIGA TA'SIRI BO'YICHA MUAMMONI ASOSLASH VA UNING MILLIY MANFAATLARGA ALOQADORLIGINI ANIQLASH	256
Otavullaev Sukhrob Sa'dullo o'g'li	
NAMANGAN VILOYATIDA DON MAHSULOTLARI NARXLARINI SHAKLLANTIRISHDA BOZOR TAJRIBASI	260
Bahriddinov Jahongirbek Ravshanjon o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOTGA O'TISHNING JAHON TAJRIBASI: MUAMMO VA ISTIQBOL	264
Mamadaliyev Akmaljon	
ПОВЫШЕНИЕ СОЦИАЛЬНОЙ ЗНАЧИМОСТИ НАЛОГОВ В НОВОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИТУАЦИИ.....	269
Зайналов Джахонгир Расулович	
FARG'ONA VODIYSIDA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING HUDUDIIY XUSUSIYATLARI	274
Murodxiyeva Feruza Majidovna	
TOG' VA TOG'OLDI HUDUDLARIDA IQLIM O'ZGARISHI SHAROITIDA QISHLOQ XO'JALIGI BARQARORLIGINI TA'MINLASH STRATEGIYALARI.....	280
Abdulxayeva Gulshan Maxmudovna	
LABOR MIGRATION IN UZBEKISTAN: SOCIO-ECONOMIC TRENDS AND DEVELOPMENT PROSPECTS	285
Razakova Barno Sayfiyeva	
U-NET BASED POLYP SEGMENTATION ON KVASIR-SEG DATASET: PERFORMANCE EVALUATION AND COMPARISON WITH STATE-OF-THE-ART METHODS	289
Mukhriddin Arabboev, Shohruh Begmatov, Sukhrob Bobojanov	

IQTISODIYOT TARMOQLARI VA SOHALARI RIVOJLANISHIDA SUN'IIY INTELLEKTDAN FOYDALANISH MASALALARI	300
Davletov Islambek Xalikovich, Normirzayev Ulmasjon Muzaffarjon o'g'li	
IQTISODIYOTDA SAMARALI RAQOBAT MUHITINI SHAKLLANTIRISH SHART-SHAROITLARI VA OMILLARI	304
Karimova Iroda Abdusattarovna	
“MENING MAKTABIM” LOYIHASINI OMMALASHTIRISH BO'YICHA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI	311
Dilshod Pulatov, Xamidaxon Akbarova, Dildora Mirzayeva	
ISSUES OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE EDUCATION MARKET	320
Inomiddin Imomov	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДА ОЦЕНКИ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ С УЧЕТОМ СТЕПЕНИ НОВИЗНЫ И ЭФФЕКТОВ	324
Алиева Эльнара Аметовна	
ИНТЕГРАЦИЯ ЦИФРОВЫХ БИЗНЕС-МОДЕЛЕЙ В СИСТЕМУ КОНКУРЕНТНЫХ ПРЕИМУЩЕСТВ ПРЕДПРИЯТИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ	331
Назарова Гулчехра Нурмуханбетовна	
ECONOMIC GROWTH: THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECT	336
Bustonov Mansurjon Mardonakulovich	
AGROKLASTERDAGI XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLAR O'RTASIDAGI O'ZARO ALOQALAR MECHANIZMINING BUGUNGI HOLATI	342
Xaydarov Sardor Komil o'g'li	
SIMSIZ ALOQA TEXNOLOGIYALARI YORDAMIDA TEMIR YO'L STANSIYALARIDA POYEZDLAR HARAKATINI TASHKIL ETISH	350
Joniqulov Egamberdi Shavkat o'g'li	
GENDER SIYOSATI VA DEMOGRAFIK O'SISHNING INSON KAPITALIGA TA'SIRI	357
Ruzmetova Gulira'no Atabekovna	
СОСТОЯНИЕ ВИТАМИННО-МИНЕРАЛЬНОГО ОБМЕНА (ВИТАМИН D, КАЛЬЦИЙ, МАГНИЙ, ФОСФОР) У ДЕТЕЙ РАННЕГО ВОЗРАСТА С ОСТРОЙ ПНЕВМОНИЕЙ НА ФОНЕ ВЕГЕТАТИВНЫХ ДИСФУНКЦИЙ	364
Абдурахмонов Жасур Нематович, Шарипова Олия Аскаровна, Бахронов Шерзод Самиевич	
YASHIL IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA TARKIBIY TUZILISHI	373
Kalandarova Elnura Muzaffar qizi	

YASHIL IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA TARKIBIY TUZILISHI.

Kalandarova Elnura Muzaffar qizi

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston
Milliy universiteti Iqtisodiyot fakulteti tayanch doktoranti
E-mail: kalandarovaelnura@icloud.com
<https://orcid.org/0009-0006-0404-3966>

Annotatsiya. Mazkur maqolada yashil iqtisodiyotning mohiyati, uning asosiy tamoyillari va tarkibiy tuzilishi ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Yashil iqtisodiyotga o'tishning ustuvor yo'nalishlari, tabiiy resurslardan samarali foydalanish, ekologik barqarorlikni ta'minlash hamda innovasion texnologiyalarni joriy etish orqali iqtisodiy o'sishga erishish masalalari yoritiladi. Shu bilan birga, yashil iqtisodiyot modelining tarkibiy elementlari va ularning iqtisodiy tizimdagi o'rni tahlil etilib, amaldagi muammolar va ularning yechimlari bo'yicha ilmiy xulosalar berilgan.

Kalit so'zlar: yashil iqtisodiyot, barqaror rivojlanish, ekologik muammo, resurs tejamkorlik, yashil texnologiyalar, innovatsiya, ekologik barqarorlik, iqtisodiy tizim.

Abstract. This article provides a theoretical and analytical examination of the essence of the green economy, its fundamental principles, and structural composition. It highlights the priority directions of transitioning to a green economy, efficient use of natural resources, ensuring environmental sustainability, and achieving economic growth through the introduction of innovative technologies. Additionally, the structural elements of the green economy model and their role within the economic system are analyzed, and scientific conclusions are drawn regarding existing practical problems and their potential solutions.

Keywords: green economy, sustainable development, environmental issue, resource efficiency, green technologies, innovation, environmental sustainability, economic system.

Аннотация. В данной статье с научной и теоретической точки зрения анализируется сущность зеленой экономики, ее основные принципы и структурная структура. Выделены приоритетные направления перехода к зеленой экономике, эффективного использования природных ресурсов, обеспечения экологической устойчивости и достижения экономического роста за счет внедрения инновационных технологий. Одновременно анализируются структурные элементы модели зеленой экономики и их роль в экономической системе, а также приводятся научные выводы по актуальным проблемам и их решениям.

Ключевые слова: зеленая экономика, устойчивое развитие, экологическая проблема, ресурсоэффективность, зеленые технологии, инновации, экологическая устойчивость, экономическая система.

KIRISH

XXI asrda global ekologik va iqtisodiy muammolarning keskin ortishi barqaror rivojlanishni ta'minlaydigan yangi iqtisodiy modellarning zaruriyatini yuzaga chiqardi. Shu munosabat bilan yashil iqtisodiyot konsepsiyasi ahamiyati katta ahamiyat kasb etmoqda. U nafaqat iqtisodiy o'sishni ta'minlaydi, balki tabiiy resurslarni samarali qo'llash, ekologik xavfsizlikni ta'minlash va ijtimoiy adolatni ta'minlashga ham qaratilgan. Yashil iqtisodiyotning rivojlanishi mamlakatlar uchun strategik ustuvor yo'nalish hisoblanib, energiya, transport, sanoat, qishloq xo'jaligi va turizm kabi sohalarda "yashil" texnologiya va standartlarni joriy qilishni talab qiladi. Jahon tajribasi shu sohada ilg'or amaliyotlar, innovatsiyalar va ekotexnologiyalarning samaradorligini ko'rsatadi.

Mazkur maqolada yashil iqtisodiyotning mohiyati, tarkibiy tuzilishi, an'anaviy iqtisodiyotdan farqlari hamda jahon tajribasi asosida uni O'zbekiston sharoitida rivojlantirish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Ushbu tadqiqot milliy iqtisodiyotda barqaror rivojlanish va ekologik xavfsizlikni ta'minlashda amaliy ahamiyatga ega.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Yashil iqtisodiyot mavzusidagi asosiy xalqaro tadqiqotlar BMT (2015), OESR (2018), Jahon banki (2020) va Xalqaro energetika agentligi (IEA, 2019) tomonidan amalga oshirilgan. Ularda barqaror rivojlanish, resurslardan samarali foydalanish, kam uglerodli texnologiyalar va yashil investisiyalar ustuvor yo'nalish sifatida ko'rsatilgan. Rivojlangan mamlakatlar tajribasi — Germaniya, Shvesiya, Daniya va Yaponiya — yashil shaharlar, ekoinfratuzilmalar va qayta tiklanuvchi energiya manbalari sohasidagi ilg'or mexanizmlarni namoyon etadi.

O'zbekistonda esa qonunlar va davlat dasturlari (2019–2022) yashil iqtisodiyotni rivojlantirish va ekologik barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan chora-tadbirlarni qamrab olgan. Adabiyotlar tahlili yashil iqtisodiyotning barqarorlik, innovatsiya va ijtimoiy inklyuziyani bir vaqtda ta'minlaydigan strategiyalar orqali rivojlanishini ko'rsatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolada muallif tomonidan ilmiy abstraksiyalash, guruhlash, tizimli tahlil usullaridan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Yashil iqtisodiyot — bu barqaror rivojlanishga erishish, ekologik muvozanatni saqlash va ijtimoiy adolatni ta'minlashni ko'zda tutuvchi iqtisodiy modeldir. U an'anaviy iqtisodiy tizimning kamchiliklarini bartaraf etish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish va inson salomatligi hamda tabiatni muhofaza qilishga asoslanadi.

Yashil iqtisodiyotning asosiy maqsadi — iqtisodiy o'sishni ekologik xavfsiz va ijtimoiy adolatli usullar bilan ta'minlashdir. Bu iqtisodiy model tabiiy resurslarni qayta tiklash, issiqxona gazlari chiqindilarini kamaytirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish, ishlab chiqarishga "yashil" texnologiyalarni joriy etish kabi yo'nalishlarni o'z ichiga oladi.

Yashil iqtisodiyot quyidagi asosiy tamoyillarga asoslanadi:

- Barqaror rivojlanish: tabiiy resurslarni kelajak avlod uchun saqlab qolish va ulardan samarali foydalanish.
- Kam uglerodli iqtisodiyot: issiqxona gazlarini kamaytirish, iqlim o'zgarishiga qarshi kurashish.
- Tabiiy resurslardan oqilona foydalanish: yer, suv, energiya va biologik resurslarni tejash va qayta ishlash.
- Ijtimoiy adolat: iqtisodiy imkoniyatlardan jamiyatning barcha qatlamlarini xabardor qilish va kambag'allikni kamaytirish.
- Innovatsiyalardan foydalanish: yashil texnologiyalar va ilg'or yechimlar orqali ishlab chiqarish va iste'mol jarayonlarini.

Yashil iqtisodiyotning tarkibiy tuzilishi quyidagi sohalarni qamrab oladi:

- Energetika: quyosh, shamol, biomassa, geotermal energiya kabi qayta tiklanuvchi manbalardan foydalanish.
- Transport: elektromobillar, jamoat transporti va velosiped infratuzilmasini rivojlantirish.
- Qishloq xo'jaligi: organik dehqonchilik, agroekologik yechimlar.
- Sanoat: ekologik toza ishlab chiqarish texnologiyalari va chiqindilarni qayta ishlash.
- Suv resurslari boshqaruvi: suv tejankor texnologiyalar, ifloslanishning oldini olish.

Yashil iqtisodiyot nafaqat tabiatni muhofaza qilishga, balki inson salomatligi, iqtisodiy barqarorlik va ijtimoiy farovonlikni ta'minlashga ham xizmat qiladi. Ushbu iqtisodiy model XXI asrning eng muhim tendensiyalarini aks ettirib, yashil iqtisodiyotning konseptual modeli bo'lib hisoblanadi.

Tor ma'noda "yashil iqtisodiyot"ni an'anaviy iqtisodiyot bilan yonma-yon rivojlanayotgan muayyan tarmoqlar yig'indisi sifatida tavsiflash mumkin. Keng ma'noda esa "yashil iqtisodiyot" uchun muhim dinamik jihat, ya'ni iqtisodiy tizimda ekologiyaga yo'naltirilgan o'zgarishlar muhim ahamiyat kasb etadi. Umuman, "barqaror rivojlanish", "yashil o'sish" va "yashil iqtisodiyot" tushunchalari o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik "yashil iqtisodiyot" tushunchasining mazmunini chuqurroq ochib berish imkonini beradi. "Yashil iqtisodiyot"ni shakllantirish "yashil o'sish"ni ta'minlab beradi va barqaror rivojlanish strategiyasini amalga oshirishga ko'maklashadi. Demak, "yashil iqtisodiyot"ni barqaror rivojlanishning uzoq muddatli maqsadlariga erishishning asosi sifatida qabul qilish mumkin.

Asosan ko'pchilikda paydo buladigan savollardan birining tahlilini ko'rib chiqamiz. Yashil iqtisodiyotning an'anaviy iqtisodiyotdan farqi:

Yashil iqtisodiyot an'anaviy iqtisodiy modeldan tubdan farq qiladi. Uning asosiy farqi shundaki, u iqtisodiy o'sishni faqat iqtisodiy ko'rsatkichlar orqali emas, balki ekologik va ijtimoiy mezonlar orqali ham baholaydi. Quyida ikki iqtisodiy modelning asosiy farqlarini keltiramiz:

1. Resurslardan foydalanish yondashuvi:

An'anaviy iqtisodiyotda tabiiy resurslar ko'proq foyda olish maqsadida iste'mol qilinadi, ko'p hollarda ularning tiklanishi hisobga olinmaydi. Yashil iqtisodiyot esa resurslardan oqilona, tejankor va tiklanuvchi tarzda foydalanishni maqsad qiladi.

2. Ekologik omillarni hisobga olish:

An'anaviy iqtisodiyotda atrof-muhitga ta'sir ko'pincha inobatga olinmaydi, ifloslanish, chiqindilar, issiqxona gazlari kabi muammolar e'tiborsiz qoladi. Yashil iqtisodiyot esa ishlab chiqarish va iste'mol jarayonlarida ekologik xavfsizlikni birinchi o'ringa qo'yadi.

3. O'lchov mezonlari:

An'anaviy iqtisodiyotda asosiy mezonlar — yalpi ichki maxsulot (YAIM), sof daromad va sarmoyadir. Yashil iqtisodiyot esa inson salomatligi, atrof-muhitning holati, resurslarning tiklanishi va ijtimoiy tenglik kabi ko'rsatkichlarga ham katta ahamiyat beradi.

4. Ish o'rinlari va ijtimoiy inklyuziya:

An'anaviy modelda ishlab chiqarish va iqtisodiy samaradorlik birinchi o'rinda turadi, ish o'rinlari ba'zan ekologik talablarga zid ravishda yaratiladi. Yashil iqtisodiyotda esa "yashil ish o'rinlari" ni yaratish — ya'ni atrof-muhitga zarar yetkazmaydigan, barqaror va insonparvar mehnat sharoitlari ta'minlangan sohalarda ish o'rinlari yaratish ustuvor hisoblanadi.

5. Texnologiya va innovatsiyalarga yondashuv:

An'anaviy iqtisodiyotda texnologiyalar asosan foyda olish uchun yo'naltirilgan. Yashil iqtisodiyotda esa ekologik toza, energiya tejankor, qayta tiklanuvchi texnologiyalar ustuvor hisoblanadi.

6. Iste'mol modeli:

An'anaviy iqtisodiyotda ko'p iste'mol qilish — iqtisodiy o'sishning belgisi hisoblanadi. Yashil iqtisodiyot esa oqilona, mas'uliyatli iste'molni targ'ib qiladi, isrof va chiqindilarni kamaytirishga harakat qiladi.

Qisqacha aytganda, an'anaviy iqtisodiyot foyda va o'sishni birinchi o'ringa qo'ysa, yashil iqtisodiyot inson, tabiat va kelajak uchun barqaror va mutanosib rivojlanishni maqsad qiladi. XXI asrda global ekologik muammolarning kuchayishi tufayli yashil iqtisodiyotga o'tish nafaqat zarurat, balki strategik yo'nalish hisoblanadi.

Yashil iqtisodiyotning ustuvor yo'nalishlari (strategiyalari) unga amaliy ko'rsatmalar va aniq maqsadlar orqali rivojlanishga yordam beradi. Ular asosan barqarorlik, ekologik xavfsizlik, ijtimoiy adolat va iqtisodiy o'sishni birgalikda ta'minlashga qaratilgan. Quyida yashil iqtisodiyotning eng muhim ustuvor yo'nalishlari va strategiyalarini ko'rib chiqamiz.

Yashil iqtisodiyotning yo'nalishlaridan biri — ekologik standartlarning joriy etilishi va ularga rioya qilishni ta'minlashdir. Bu strategiya orqali kompaniyalar va davlatlar ekologik xavfsizlikni ta'minlashga, resurslardan samarali foydalanishga va atrof-muhitga zarar yetkazmaslikka intiladi. Eko-standardlar va sertifikatlash tizimi ekologik toza mahsulotlarni ishlab chiqarish va ularni bozorda taqdim etishni rag'batlantiradi. Masalan:

- ISO 14001 — Atrof-muhitni boshqarish tizimi.

- LEED (Leadership in Energy and Environmental Design) — energiya tejash va ekologik jihatdan toza binolar uchun sertifikat.

Bu strategiya har bir ishlab chiqarish jarayonida ekologik ehtiyojlarni ko'rsatib, jamiyatda yashil iqtisodiyotning ahamiyatini keng targ'ib qiladi.

Yashil iqtisodiyotning ustuvor yo'nalishlari jamiyat, iqtisodiyot va atrof-muhitning hamjihat rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan. Bu yo'nalishlar jahon miqyosida ekologik va ijtimoiy muammolarni hal qilishga yordam beradi, shuningdek, kelajak avlodlar uchun barqaror va tozalangan muhitni saqlab qolish imkonini yaratadi.

Yashil iqtisodiyotni rivojlantirish va ekologik barqarorlikni ta'minlash O'zbekistonning uzoq muddatli iqtisodiy va ijtimoiy strategiyalaridan biridir. Shu bilan birga, bu maqsadga erishish uchun qonunchilik va huquqiy baza muhim o'rin tutadi. O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni rivojlantirishga qaratilgan qator qonunlar, farmonlar va dasturlar amalga oshirilgan bo'lib, ular har bir iqtisodiy sohada barqarorlikni ta'minlash va atrof-muhitga ta'sirni kamaytirishga qaratilgan. Quyida O'zbekistonda qabul qilingan asosiy qonunlar va farmonlar bilan bog'liq ma'lumotlar keltiriladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Yashil iqtisodiyotning an'anaviy iqtisodiyotdan farqi shundaki, yashil iqtisodiyotda iqtisodiy samaradorlikdan tashqari, atrof-muhit holati, resurslarning qayta tiklanishi va ijtimoiy tenglik kabi ko'rsatkichlar ham baholanadi. O'zbekistonda ham yashil iqtisodiyotni rivojlantirishga qaratilgan qonunlar va davlat dasturlari amalga oshirilmoqda, bu mamlakatning ekologik va iqtisodiy barqarorligini ta'minlaydi.

1. Qayta tiklanuvchi energiya va energiyatejankor texnologiyalarni qo'llashni kengaytirish.
2. Yashil shaharlar va ekologik infratuzilmalarni rivojlantirish.
3. Chiqindilarni qayta ishlash va resurslarni samarali taqsimlash tizimini rivojlantirish.
4. Ekologik standartlar va sertifikatlashtirish tizimini amalda qo'llash va rivojlantirish.
5. Ijtimoiy inflyuziya va "yashil ish o'rinlari"ni kengaytirish orqali barqaror rivojlanishni ta'minlash.

Ushbu xulosa va takliflar yashil iqtisodiyotning samarali rivojlanishi uchun asosiy yo'nalishlar sifatida xizmat qiladi va O'zbekistonda ekologik va iqtisodiy ustuvor strategiyalarni shakllantirishda amaliy ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 14-iyuldagi «Energiyadan oqilona foydalanish to'g'risida»gi O'zbekiston Respublikasi qonuniga o'zgartirish va qo'shimchalar kiritish haqidagi O'RQ-628 son Qonuni.
2. Yashil iqtisodiyot: darslik. / A. V. Vaxabov, Sh. X. Xojibakiyev va boshqalar. – Toshkent: «Universitet», 2020.
3. Vaxabov A.V., Xojibakiyev Sh.X. «Yashil iqtisodiyot» asosida barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashning nazariy va amaliy jihatlari. «XXI asr: fan va ta'lim masalalari» ilmiy elektron jurnali, №2, 2017 yil.
4. Makroiqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash — barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashning muhim sharti. «Iqtisodiyot va ta'lim» ilmiy jurnali, №2, 2017.
5. Barqaror iqtisodiy o'sish va uni ta'minlash bosqichlarining tahlili. «Iqtisodiyot va innovasion texnologiyalar» ilmiy elektron jurnali, №6, noyabr–dekabr, 2014-yil.
6. «Iqtisodiy o'sish» darslik. Termiz davlat universiteti, 2009-yil.
7. «Iqtisodiyot va innovasion texnologiyalar» ilmiy elektron jurnali, №1, yanvar–fevral, 2017 yil.
8. William Hynes, Shannon Wang. Green Growth and Developing Countries: A Summary for Policy Makers, June 2012.
9. Atkisson A.R. Kak ustoychivoye razvitiye mojet izmenit mir. M., 2012. 255 s.
10. Gavrilov V.N. Obuyestvo i prirodnaya sreda. M., 2006. 334 s.
11. Perelet R.A. Perexod k ere ustoychivogo razvitiya. // Rossiya v okrujayuyemyem mire: 2003 (Analiticheskiy yejegodnik). – M.: Izd-vo MNEPU, 2003. – str. 10–30.
12. http://www.ggdc.net/maddison/Historical_Statistics
13. <https://review.uz/ru/post/vozobnovlyaemaya-energiya-dlya-ustoychivogo-razvitiya>
14. yearbook.enerdata.net
15. www.minieconomy.uz

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. № 12

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100